

Συνέντευξη στον Ανδρέα Βελισσάριο, *insider.gr*

Το 2014 ήσασταν υπεύθυνος οικονομικής πολιτικής του ΣΥΡΙΖΑ. Πώς κρίνετε την μεταστροφή του ΣΥΡΙΖΑ και το άνοιγμά του προς πάσα κατεύθυνση;

Η μεταστροφή της ηγετικής ομάδας του ΣΥΡΙΖΑ γύρω από τον Αλέξη Τσίπρα άρχισε σταδιακά ήδη από το 2012, όταν ο ΣΥΡΙΖΑ έγινε αξιωματική αντιπολίτευση.

Η ανάδυση ΣΥΡΙΖΑ στις εκλογές του 2012 σε αξιωματική αντιπολίτευση είχε τις ρίζες της σε δύο παράγοντες: Αφενός στην κοινωνική πόλωση που προκάλεσαν οι πολιτικές διαχείρισης της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης (το σκληρό πρόγραμμα λιτότητας που εγκαινιάστηκε το 2010), και αφετέρου στο ότι ο ΣΥΡΙΖΑ πρόταξε με σαφήνεια ένα πολιτικό πρόγραμμα υπεράσπισης των εργαζομένων μέσα στην κρίση.

Ένα τέτοιο πρόγραμμα σημαίνει, αναγκαστικά, αντιπαράθεση με τα συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων, του κεφαλαίου, που προωθούνται από τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές λιτότητας και στοχεύουν στη μείωση του εργασιακού κόστους. Όμως, ό,τι αποτελεί εργασιακό κόστος για το κεφάλαιο, συνιστά το εισόδημα για την κοινωνική πλειοψηφία των μισθωτών εργαζομένων, δηλαδή ζήτημα διατήρησης ορισμένου βιοτικού επιπέδου.

Ο ΣΥΡΙΖΑ μετά το 2012 άρχισε να διολισθαίνει σε μια λογική «εθνικής ενότητας», διακηρύσσοντας την ικανοποίηση των πάντων, μέσα από μια πολιτική εξαγγελία για «παραγωγική ανασυγκρότηση» του ελληνικού καπιταλισμού.

Στις αρχές του 2014, πριν τις ευρωεκλογές, η μεταστροφή αυτή είχε φτάσει πλέον στο σημείο μη επιστροφής. Την περίοδο αυτή ο υπεύθυνος οικονομικής πολιτικής, αλλά και ευρύτερα, τα θεσμικά όργανα του Κόμματος, η Κεντρική Επιτροπή κλπ., παίζουν έναν υποδεέστερο ρόλο συγκριτικά με τον Πρόεδρο και τους συνεργάτες του, οι οποίοι σε μεγάλο βαθμό δεν είναι γνωστοί στο κόμμα. Χαρακτηριστικά σας αναφέρω ότι συντάκτης του περίφημου «Προγράμματος της Θεσσαλονίκης» του 2014, που υποσχότανε σε όλους όλα, εξαγγέλλοντας την «παραγωγική ανασυγκρότηση» του ελληνικού καπιταλισμού, θρυλείται ότι ήταν ο Σπύρος Σαγιάς, μετέπειτα γραμματέας του πρώτου υπουργικού συμβουλίου της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ. Την παρουσία και τον ρόλο του Σπύρου Σαγιά στο περιβάλλον του Προέδρου του κόμματος, όμως, ελάχιστοι γνώριζαν πριν τον Ιανουάριο 2015.

Είναι χαρακτηριστικό επίσης ότι βασική προγραμματική δέσμευση του ΣΥΡΙΖΑ ήταν η άμεση επαναφορά του κατώτατου μισθού στα 751 ευρώ. Όμως, σε συνέντευξή του στην τηλεόραση του Σκάι στις 17/1/2015, λίγες μέρες πριν τις εκλογές, ο Πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ μάς πληροφόρησε ότι η επαναφορά του κατώτατου μισθού και η αποκατάσταση του «ευρωπαϊκού πλαισίου» εργασιακών σχέσεων θα γίνει «σε συνεργασία με το ILO (Διεθνές Γραφείο Εργασίας)»! Στις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης στις 8/2/2015 μάθαμε ότι «αυτή η αύξηση, όμως, θα γίνει σταδιακά μέχρι το 2016»! Τώρα εξαγγέλθηκε εκ νέου από τον Αλέξη Τσίπρα για το 2020, αν κερδίσει τις εκλογές...

Την περίοδο εκείνη είχατε αυταπάτες ή απλά μεγάλη φιλοδοξία για το τι μπορεί να καταφέρει ο ΣΥΡΙΖΑ;

Δεν είχα αυταπάτες, διότι ήταν πάρα πολλά τα συμπτώματα της μεταστροφής του ΣΥΡΙΖΑ προς τον «ιστορικό συμβιβασμό» με τις κυρίαρχες οικονομικές δυνάμεις. Επιπλέον, την περίοδο αυτή είχε αναδειχθεί ως βασική εσωκομματική αντιπολίτευση το «Αριστερό ρεύμα» με ηγέτη τον Παναγιώτη Λαφαζάνη, το οποίο αντιπαράτιθετο όχι με την ουσία της στρατηγικής που εξέφραζε ο Αλέξης Τσίπρας («παραγωγική ανασυγκρότηση»), αλλά για τον τρόπο με τον οποίο θα λάβει χώρα η «παραγωγική ανασυγκρότηση» του ελληνικού καπιταλισμού: με ευρώ ή με (τη νέα) δραχμή;

Ακριβώς λοιπόν επειδή δεν είχα αυταπάτες (παρά μόνο ίσως σχετικά με τη δυνατότητα να υπάρξει μια διαφορετική αριστερή αντιπολίτευση προς την κυβέρνηση), πήρα την απόφαση να μη

λάβω μέρος στις εκλογές του Ιανουαρίου 2015 και, κατόπιν, να μην αποδεχθώ τη συμμετοχή μου στην κυβέρνηση, όταν ο Αλέξης Τσίπρας, ως πρωθυπουργός πλέον, μου πρότεινε να επιλέξω ανάμεσα σε δύο υπουργεία.

Πώς βλέπετε το πολιτικό σκηνικό μετά τις 7 Ιουλίου με μια πιθανή αυτοδύναμη (ή και όχι εσείς θα μου πείτε) Νέα Δημοκρατία και τι θα σηματοδοτήσει μια ήττα του ΣΥΡΙΖΑ (εσωτερική τριγμοί, αλλαγές σε πρόσωπα);

Δεν έχω καμιά αμφιβολία για το ότι η ΝΔ θα κερδίσει τις εκλογές της 7ης Ιουλίου και θα σχηματίσει κυβέρνηση. Επίσης δεν έχω καμιά αμφιβολία για το ότι η ΝΔ θα ακολουθήσει μια ακόμα σκληρότερη πολιτική απέναντι στην εργατική τάξη, τη νεολαία, τους συνταξιούχους, τα κοινωνικά δικαιώματα. Όμως, βασικός υπεύθυνος για την άνοδο της ΝΔ και τη συνολική στροφή του πολιτικού σκηνικού προς τα δεξιά, όπως αυτή καταγράφηκε στις Ευρωεκλογές του Μαΐου 2019, είναι ο ΣΥΡΙΖΑ.

Ο ΣΥΡΙΖΑ όταν ανέλαβε την κυβέρνηση δεν επιχείρησε να υλοποιήσει ούτε ένα μικρό μέρος από τις διακηρύξεις, με βάση τις οποίες πέτυχε να αυξήσει την εκλογική επιρροή του το διάστημα 2010-2015.

- Δεν αύξησε τον κατώτατο μισθό στα 751 ευρώ,
- δεν επανέφερε τις συλλογικές διαπραγματεύσεις,
- δεν έθεσε ελέγχους στην κίνηση κεφαλαίων,
- δεν αναδιάρθρωσε τις κρατικές δαπάνες,
- και δεν έθεσε την πληρωμή ή μη των δόσεων στους δανειστές στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Η κυβέρνηση ζητούσε απλώς από τους εκπροσώπους του εγχώριου και ευρωπαϊκού κεφαλαίου, τους οποίους προνομιακά εκπροσωπούσαν «οι θεσμοί» να της επιτρέψουν να παρουσιάσει στο ελληνικό εκλογικό σώμα μια κάποια «νίκη στη διαπραγμάτευση» για να σωθούν τα προσχήματα, ενόψει της οριστικοποίησης του συμβιβασμού (πρωτογενή πλεονάσματα του κρατικού προϋπολογισμού που θα μειώνονται κάτω του 3% αν οι ρυθμοί μεγέθυνσης είναι ικανοποιητικοί, διατήρηση των χαμηλών συντελεστών ΦΠΑ στα νησιά ...). Όταν εισέπραξε πλήρη άρνηση, ο Τσίπρας προκήρυξε το δημοψήφισμα της 5ης Ιουλίου, προσδοκώντας ότι το αποτέλεσμα θα νομιμοποιούσε τον συμβιβασμό ως «δημοκρατική απόφαση του λαού». Το αποτέλεσμα του Δημοψηφίσματος έκανε φανερές τις ήδη ειλημμένες αποφάσεις της κυβέρνησης, με την άμεση σύγκληση του Συμβουλίου Πολιτικών Αρχηγών και την υπογραφή του 3ου Μνημονίου.

Δεν έμενε πλέον παρά μόνο ένα επιχείρημα για τη συγκάλυψη της μεταστροφής: Ο ισχυρισμός ότι το τρίτο Μνημόνιο συνιστούσε μια «ηρωική ήττα» σε μια «άνιση σύγκρουση», ανάμεσα «στην Ελλάδα» και τους «θεσμούς». Όμως το επιχείρημα αυτό, του εξ ορισμού «άνισου συσχετισμού δύναμης» που οδηγεί στον συμβιβασμό, είναι η καλύτερη δικαιολόγηση του θατσερικού επιχειρήματος «δεν υπάρχει εναλλακτική λύση» (There Is No Alternative – TINA). Ο ΣΥΡΙΖΑ κατάφερε να νομιμοποιήσει τον νεοφιλελεύθερο «μονόδρομο» πιο αποτελεσματικά από οποιαδήποτε άλλη πολιτική δύναμη στην Ελλάδα. Πέτυχε αυτό που η ΝΔ δεν μπορούσε ποτέ από μόνη της να πετύχει.

Η αποδοχή του «δεν υπάρχει εναλλακτική λύση» από μια μεγάλη μερίδα της κοινωνίας, είναι το άλλο όνομα για την προς τα δεξιά στροφή του εκλογικού σώματος. Ο ΣΥΡΙΖΑ δεν είναι το «μικρότερο κακό» του αστικού δικομματικού συστήματος. Με την προς τα δεξιά στροφή του, την αποδοχή των κυρίαρχων πολιτικών του κεφαλαίου, τη νομιμοποίηση του TINA, λειτούργησε ως το σκαλοπάτι για τη συντηρητική στροφή του εκλογικού σώματος και τη νίκη της «χωρίς αυταπάτες» νεοφιλελεύθερης Δεξιάς.

Όμως, καθώς ο ΣΥΡΙΖΑ έχει εξελιχθεί σε ένα *αρχηγικό κόμμα* της Κεντροαριστεράς, με υποτυπώδη αν όχι ανύπαρκτη εσωτερική πολιτική λειτουργία, και με δεδομένη την υπεροχή του

έναντι του έτερου κεντροαριστερού πόλου, του ΚΙΝΑΛ, δεν θα περιέλθει σε εσωτερική κρίση, ούτε θεωρώ ότι θα προκύψουν σημαντικές αλλαγές σε πρόσωπα.

Μετά την εμπειρία σας από τον ΣΥΡΙΖΑ, πλέον στηρίζετε το ΚΚΕ. Θεωρείτε ότι σε ένα σκληρό δικομματισμό όπως αυτόν που έχουμε μπορεί το ΚΚΕ να κρατήσει την ελπίδα για τον κόσμο της εργασίας;

Παρά τις διαφορές σε θεωρητικό επίπεδο (επί δεκαετίες, στα βιβλία μου και στα επιστημονικά μου άρθρα ασκώ κριτική στην εκδοχή του μαρξισμού που υποστήριζε το ΚΚΕ και επανειλημμένα δέχτηκα επιθέσεις και κριτικές από τον Ριζοσπάστη και την ΚΟΜΕΠ), αλλά και σε ένα σωρό ζητήματα τακτικής με το ΚΚΕ, θεωρώ πως πράγματι, το ΚΚΕ σώζει σήμερα την έννοια της Αριστεράς. Σήμερα το ΚΚΕ αποτελεί τον κύριο πόλο αντίστασης στον νεοφιλελευθερισμό, για την προάσπιση των συμφερόντων των κοινωνικών τάξεων και στρωμάτων που πλήττονται από τις κυρίαρχες πολιτικές. Το ΚΚΕ είναι το μόνο κόμμα που λέει στους εργαζόμενους: «δεν υπάρχει άλλος δρόμος από τον αγώνα!». Είναι το μόνο κόμμα που δεν μιλάει στο όνομα «όλης της κοινωνίας», δεν διακηρύσσει την «ανάπτυξη για όλους», αλλά δηλώνει ξεκάθαρα ότι τα συμφέροντα του κεφαλαίου δεν συμβιβάζονται με εκείνα της εργατικής τάξης και των ευρύτερων εργαζόμενων στρωμάτων. Για τους αγώνες ενάντια στην καπιταλιστική βαρβαρότητα, που θα ξεσπάσουν αναγκαστικά την επόμενη περίοδο, το ΚΚΕ μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο σύμμαχο και υποστηρικτή.

Στον ΣΥΡΙΖΑ συνυπήρξατε με τον Γιάνη Βαρουφάκη. Πώς τον κρίνετε πολιτικά; Θεωρείτε ότι μπορεί να προσφέρει κάτι το διαφορετικό στην πολιτική σκηνή με μια πιθανή είσοδό του στη Βουλή;

Ο Βαρουφάκης είχε επιλεγεί από την ηγετική ομάδα πέριξ του Αλέξη Τσίπρα πολύ πριν τις εκλογές του 2015. Ήταν εκείνος που μπορούσε να εκφράσει με τον καλύτερο τρόπο τη διολίσθηση της στρατηγικής του ΣΥΡΙΖΑ από την αναδιανομή εισοδήματος και «ισχύος» υπέρ των εργαζομένων στην «παραγωγική ανασυγκρότηση» (του ελληνικού καπιταλισμού). Καθώς δεν ήταν τυπικά μέλος του κόμματος του ΣΥΡΙΖΑ, μπορούσε να εκφράσει τη μετάλλαξη της πολιτικής, κρύβοντάς την ταυτόχρονα. Είχε την άνεση να δηλώσει λίγες μέρες μετά την εκλογική νίκη του ΣΥΡΙΖΑ ότι «συμφωνούμε» με το 70% «των μεταρρυθμίσεων ή δεσμεύσεων» του Μνημονίου, κάτι, που στη συγκεκριμένη ιστορική στιγμή, δεν θα τολμούσε να δηλώσει κανένα στέλεχος του ΣΥΡΙΖΑ.

Ο Βαρουφάκης προετοίμαζε τον επικείμενο συμβιβασμό διακηρύσσοντας την κοινότητα συμφερόντων κεφαλαίου-εργασίας, το τέλος της πάλης των τάξεων: «Αν φτάσουμε σε ένα σημείο όπου θα αναπτυσσόμαστε, τότε μπορεί να ξαναρχίσουμε να μιλάμε για συγκρουόμενα συμφέροντα εργασίας και κεφαλαίου. Σήμερα είμαστε μαζί» 22/4/2015, 20th Banking Forum, της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών. Εξ' άλλου, ο ίδιος είχε ήδη υπογράψει τη Συμφωνία της 20ής Φεβρουαρίου 2015, που προέβλεπε τη συνέχιση της χρηματοδότησης με βάση το πλάνο των δόσεων του υφιστάμενου ήδη Προγράμματος (Μνημονίου), εφόσον υπάρξει θετική αξιολόγηση από τους «θεσμούς».

Επομένως, όχι, δεν θεωρώ ότι μπορεί να προσφέρει κάτι διαφορετικό. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο που ο ίδιος δήλωσε πρόσφατα ότι θα μπορούσε να συνεργαστεί «και με τη ΝΔ [...] Με όλους! Όχι με τη Χρυσή Αυγή!»